

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

Innledning på presselunsj om EØS-avtalen
SAS-hotellet, 9.1.91.

I Dagspressen er det enkelte som har prøvd å skape inntrykk av at vi ikke trenger en EØS-avtale og at frihandelsavtalen fra 1973 er tilstrekkelig for å ivareta norske interesser.

La meg minne om at vi for to år siden hadde en grundig debatt om hvorvidt vårt land kunne klare seg med avtalen fra 1973 i lys av utfordringen fra EFs indre marked. Et bredt stortingsflertall kom den gang til at dette avtalegrunnlaget ikke var tilstrekkelig. Derfor kan det være grunn til å gå tilbake til hva som var vårt utgangspunkt den gang:

- Siden 1984 hadde EFTA-landene basert forholdet til EF bl.a. den såkalte Luxembourg-erklæringen som tok til orde for et nærmere sak-til-sak-samarbeid mellom EFTA-landene og EF. Luxembourg-erklæringen var selv et uttrykk for at frihandelsavtalen ikke var tilstrekkelig - selv i 1984.

- I 1985 kom EF med Hvitboken om gjennomføringen av det indre marked. I årene som fulgte ble det klart at dette ville bety vesentlige forandringer av markedene i Europa. Handelshindringer ble bygget ned, regelverket for økonomisk virksomhet ble harmonisert og samarbeidet ble utvidet til områder som utdanning, miljø, teknologi, små og mellomstore bedrifter, sosiale spørsmål osv.

Dette betød en sterk forandring i vårt viktigste eksportmarked. Et samlet Storting gikk inn for tilpasning til det indre marked. Det var liten tvil om at større samordning i EF i seg selv kunne skape nye handels-hindringer for næringslivet i EFTA-landene.

- Alle EFTA-landene var enige om at sak-til-sak-samarbeidet basert på frihandelsavtalene gikk for langsomt til å holde tritt med forandringene i EF. Vi var dømt til å komme stadig mer på etterskudd. Det ga oss heller ingen mulighet til å påvirke EFs lovgivnings-prosess.

Delors la ikke skjul på dette da han holdt sin tale 17.1.89 der han inviterte til et nærmere samarbeid mellom EFTA og EF. EF hadde ikke kapasitet til å håndtere forbindelsene med EFTA-landene bilateralt. Vi opplevde at sak-til-sak-samarbeidet sto i stampe, mens EF-landene i høyt tempo gjennomførte sitt eget program etter Hvitboken.

- For Regjering og Storting sto det helt klart: Nye forskjeller mellom EFTA og EF-landene kunne føre til vanskeligheter i den løpende samhandel og til at bedrifter i våre land flyttet sin virksomhet til EF-området. Dette så vi flere tegn til allerede på slutten av 1980-tallet, særlig i Sverige.
- Reformene frem mot 1992 mobiliserte store deler av europeisk næringsliv alt mot slutten av 1980-tallet. Bedriftene i EF begynte for alvor å forberede seg på utfordringene og mulighetene i det indre marked både teknologisk, markedsmessig og gjennom nye investeringer. Vi måtte sikre at våre bedrifter ikke ble akterutseilt og at de tok fatt på forberedelsene samtidig med sine konkurrenter.
- Dette handler om å gi næringslivet forutsigbare rammebetingelser for investering og planlegging. Oppstår det usikkerhet om hvorvidt det vil bli mer gunstig å flytte ut: ja, da kan balansen tippe i gal retning. Det vil ramme arbeidsplassene, det vil føre kapital ut av landet, og det vil svekke vårt teknologiske fundament.

Derfor var det avgjørende å sende et klart signal: En avtale mellom EFTA og EF skal sikre likeverdige og trygge konkurransevilkår for bedriftene i de 18 landene. Spillereglene skal være de samme.

La meg også for ordens skyld minne om det som igjen ble bekreftet som en bred oppfatning i Stortinget. I Finanskomiteéns innstilling om norsk tilpasning til EFs indre marked høsten 1989 sier alle partier unntatt SV at utviklingen i samarbeidet mellom EF og EFTA med basis i Luxembourg-erklæringen ikke var et tilstrekkelig svar på utfordringene fra EFs indre marked, og at det derfor har vært nødvendig å

styrke EFTA og samarbeidet mellom EF og EFTA.

Det samme flertall understreket behovet for en aktiv tilpasning med henblikk på å følge opp og nå de mål som Oslo-erklæringen sikter mot. Oslo-erklæringens målsetting var deltakelse i det indre marked gjennom størst mulig realisering av de fire friheter: fri bevegelse av varer, tjenester, kapital og personer, et utvidet samarbeid på de nye områder som utdanning, miljø, teknologi, den sosiale dimensjon osv. og i tillegg et institusjonelt apparat til å administrere samarbeidet.

I tillegg til den dynamiske utviklingen i EF-området møter norsk næringsliv også problemer på andre markeder fordi et lite land som står alene lett blir utsatt for proteksjonistiske tiltak, slik f.eks. norsk lakse-eksport nå opplever.

Jeg valgte å si det i Stortingsdebatten i desember - og deretter i nyttårstalen og jeg gjentar det her: Det foreligger to alternativer for å møte de internasjonale og europeiske markedsutfordringer Norge og norske bedrifter står overfor: Medlemskap i EF eller en økonomisk samarbeidsavtale mellom EFTA og EF. EØS-avtalen er et selvstendig alternativ til medlemskap, den står på egne ben og vil ivareta våre næringsøkonomiske interesser i tillegg til å gi oss ny deltakelse i europeisk samarbeid på en rekke nye felter.

Det er fristende i denne forbindelse å sitere Eivind Reiten fra gårsdagens utgave av Vårt Land der også han går i rette med de som tror at alt kan fortsette som før. Reitens advarsel er at vi da vil stå "overfor en situasjon der Norge blir betydelig isolert, både med hensyn til økonomisk, forskningsmessig - og miljøpolitisk samarbeid".

Ti grunner for en EØS-avtale

La meg for oversiktens skyld til sist gi ti grunner for at EØS-avtalen vil være i norsk interesse:

- 1) Den vil sikre næringslivet forutsigbarhet gjennom likeverdige konkurransevilkår med sine europeiske konkurrenter. Det vil bli langt enklere å tenke eksport når Europa blir ett marked og det blir like spilleregler for salg av varer og tjenester.
- 2) Vi får et avtaleverk som er oppdatert til 1990-årenes økonomiske virkelighet. Handel med tjenester, som ikke er omtalt i frihandelsavtalen, får sin rettmessige plass i EØS-avtalen. Dette er den fremste vekstsektor i verdensøkonomien. Telekommunikasjoner, transport, bank, forsikring osv. vil stå sentralt, ikke bare som tjenestenæringer, men også som en del av videreutvikling av industrien og en fortsatt utbygging av samkvemmet mellom landene. Det er her de fleste arbeidsplassene skapes. Et felles regelverk vil stimulere og videreutvikle tjenestesektoren i Norge.
- 3) Felles konkurranseregler vil kunne fjerne grunnlaget for EFs bruk av anti-dumping tiltak mot norske eksportbedrifter slik vi har opplevet mot norsk stål, jern og laks. Dette er tiltak som i dag særlig rammer eksportbedrifter i distriktene.
- 4) Overvåknings- og håndhevelsesordninger vil gi våre bedrifter, som er små i europeisk sammenheng, sikkerhet for at konkurransereglene og det øvrige regelverk overholdes av de store bedriftene. Om man mener reglene brytes kan vi prøve saken for en EØS-domstol. Dette vil gi en ny betydelig sikkerhet for våre bedrifter.
- 5) Felles beslutningsorganer og en utviklet samarbeidsprosess vil gi oss anledning til å påvirke utformingen av nytt regelverk. Vi kan dermed hindre at nye regler skaper nye barrierer, og vi får helt nye kanaler til å påvirke utformingen av regelverket. Særlig får vi anledning til å

påvirke arbeidet for høyere miljøstandarder, en mer konsekvent europeisk miljøpolitikk og en forsterket sosial dimensjon. EFTA som samlet gruppe vil ha større mulighet til å få gjennomslag for sine syn enn det enkelte EFTA-land.

- 6) Vi utvider den formelle samarbeidsprosessen til å omfatte flere områder utover det indre marked, som miljøvern, forskning, utdanning, den sosiale dimensjon osv. og vi unngår på denne måten å bli hektet fullstendig av den samarbeidsprosess som er under utvikling.
- 7) Våre forskningsmiljøer får full adgang til de felles forskningsprogrammene i Europa. Dette vil bidra til å styrke de internasjonale impulsene til våre miljøer og bygge opp nye nettverk i Europa som er så viktig for at våre bedrifter skal lykkes.
- 8) Vår ungdom får adgang til de mange utdannings og utvekslings-programmene som nå knytter europeiske læresteder sammen.
- 9) Fri handel med varer må bety bedret markedsadgang for fiskeprodukter. Med de andre EFTA-landene i ryggen har vi bedre muligheter til å sikre utvidet frihandel med bearbeidede fiskeprodukter.
- 10) Vi unngår isolasjon i det nye Europa. Den langsiktige isolerende virkning av at vi som det eneste vest-europeiske land blir stående utenfor et mer omfattende økonomisk og politisk samarbeid kan bli dramatisk for våre arbeidsplasser, våre distrikter og vårt velferdssamfunn. Skal Norge delta i Europas økonomiske, teknologiske og sosiale utvikling - og stå godt rustet om 30-50 år når oljealderen tar slutt - må vi forberede oss i dag ved å ta del i den europeiske utvikling.